

Tisková zpráva

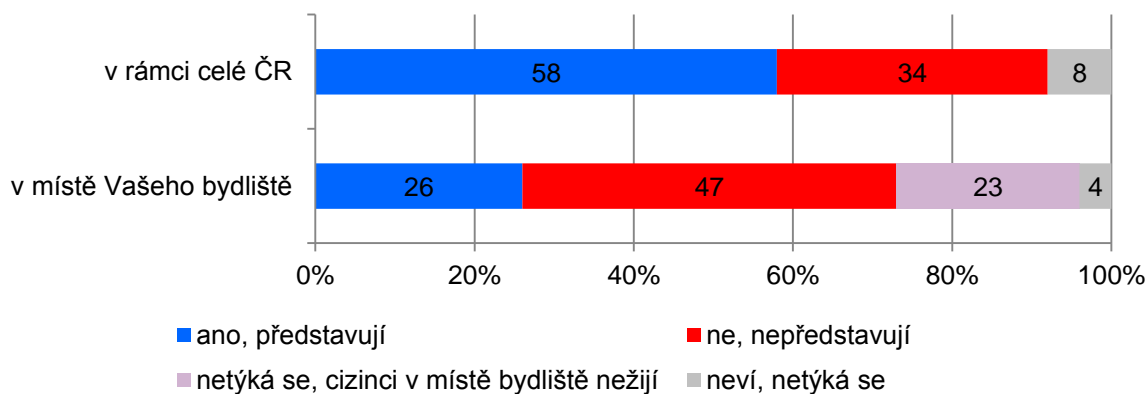
Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2018

- ⊙ Necelé tři pětiny (58 %) české veřejnosti považují nově příchozí občany jiných národností za problém pro Českou republiku jako celek. Pokud ovšem mají hodnotit problematiku příchozích cizinců v místě jejich bydliště, je podíl těchto lidí značně nižší (26 % deklaruje, že tito lidé představují problém).
- ⊙ Nejvyšší míru souhlasu (64 %) vyjadřují dotázaní s tím, že cizinci dlouhodobě pobývajících v ČR jsou příčinou nárůstu kriminality. S tímto výrokem nesouhlasí pouze desetina (10 %) respondentů a přibližně pětina (22 %) pak zůstává na pomezí souhlasu a nesouhlasu.
- ⊙ Oproti minulému šetření z března 2017 se statisticky významně snížilo přesvědčení, že cizinci zvyšují celkovou nezaměstnanost (pokles o 5 procentních bodů) a pokračuje tak klesající trend, který trvá od roku 2015.

Zpracovala:
Radka Hanzlová
Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 583; e-mail: radka.hanzlova@soc.cas.cz

⊙ V březnovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR položilo respondentům sadu otázek týkajících se postojů veřejnosti k cizincům. Dotazovaní se konkrétně vyjadřovali k problematice cizinců pobývajících na území ČR a v místě jejich bydliště. Součástí dotazování bylo i zmapování toho, jak česká veřejnost cizince vnímá a jakou pozici ve společnosti si s nimi spojuje.

Graf 1: Představují nově příchozí občané jiných národností problém...? (%)¹

Pozn.: U položky „v místě Vašeho bydliště“ byla v rámci nabídky odpovědí i varianta „netýká se, v místě bydliště cizinci nežijí“, která v případě celé ČR chybí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 3. - 15. 3. 2018, 1061 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Necelé tři pětiny (58 %) české veřejnosti považují nově příchozí občany jiných národností za problém pro Českou republiku jako celek. Přibližně třetina (34 %) naopak uvádí, že podle jejich názoru cizinci, kteří v posledních letech

¹ Znění otázky: „Představují, nebo nepředstavují občané jiných národností, kteří k nám přišli, v posledních letech, problém a) v rámci celé České republiky, b) v místě Vašeho bydliště?“

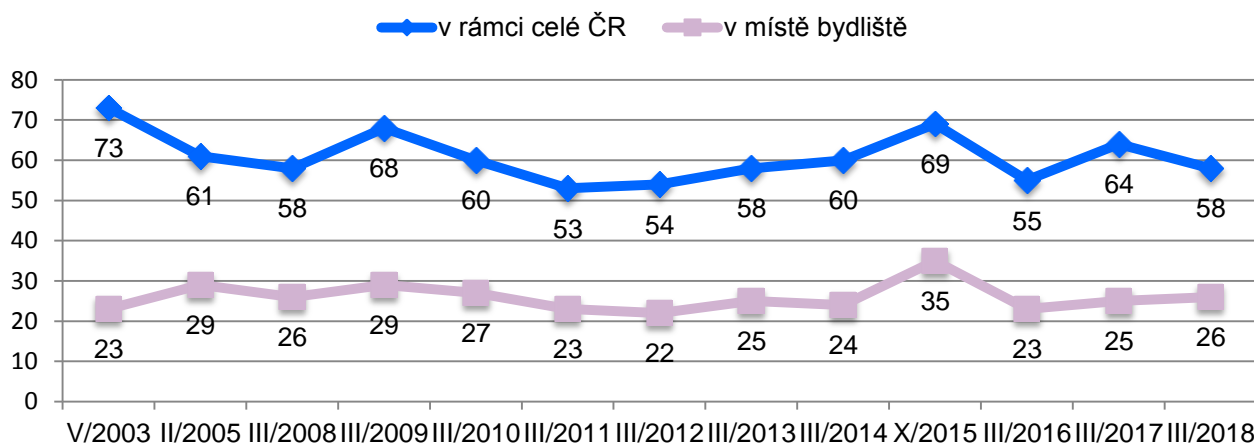
přišli do naší země, problém nepředstavují. Pokud ovšem mají hodnotit problematiku příchozích cizinců v místě jejich bydliště, je podíl těchto lidí značně nižší (26 % deklaruje, že tyto lidi představují problém). Necelá polovina (47 %) tvrdí, že nově příchozí cizinci nepředstavují problém v místě jejich bydliště. Významný podíl (23 %) respondentů zároveň deklaruje, že v místě jejich bydliště cizinci nežijí (více viz graf 1).

Následně jsme se podívali na to, zda některé další charakteristiky respondentů mají vliv na jejich postoje k této problematice. To, že cizinci nepředstavují problém v rámci ČR, častěji potvrzují lidé s vysokoškolským vzděláním, respondenti radící se na škále politické orientace k pravici či pravému středu a potenciální voliči TOP 09. Opačný názor naopak častěji vyjadřovali dotázaní s deklarovanou špatnou životní úrovní, lidé hlásící se k levici a potenciální voliči KSČM, ANO a SPD. K obdobným výsledkům jsme došli i v případě vnímání cizinců jako problému v místě bydliště respondenta, kdy názor, že tyto cizinci nepředstavují problém, navíc ještě častěji uváděli dotázaní se středoškolským vzděláním s maturitou a potenciální voliči STAN. Z dalších sociodemografických charakteristik (pohlaví, věk) se v názorech na cizince neobjevují významnější rozdíly.

Regionálně se v hodnocení problémovosti občanů jiných národností v místě bydliště objevil rozdíl mezi Čechy a Moravou, když obyvatelé Čech častěji uváděli odpověď, že přistěhovalci jiných národností nepředstavují problém, zatímco na Moravě se namísto toho více objevovala varianta, že žádní cizinci v daném místě nežijí. V podrobnějším regionálním členění vyšší podíl deklarovaných problémů s cizinci v místě bydliště šetření zaznamenalo v kraji Ústeckém, Plzeňském a na Vysočině, nižší byl naopak v kraji Zlínském. Výrazně méně často jako problém přistěhovalce jiných národností v místě bydliště označují dotázaní z obcí do 2 tisíc obyvatel, kteří ovšem zároveň výrazně častěji uvádějí, že cizinci v jejich lokalitě nežijí. Zdaleka nejsilnější spojitost ovšem existuje mezi oběma zkoumanými rovinami dané otázky, když lidé, kteří nově příchozí cizince vnímají jako problém v místě svého bydliště, je v drtivé většině případů (93 %) takto vnímají i v rámci celé ČR, zatímco mezi lidmi s opačným názorem, pokud jde o místo jejich bydliště, jsou to necelé dvě pětiny (39 %).

Zajímavý je i pohled na vnímání problematiky cizinců v kontrastu dalších postojů české veřejnosti k občanům jiných národností. Že cizinci žijící v ČR nepředstavují problém tvrdí významněji více lidí, kteří mají mezi cizinci známé či přátele, a tato tendence se potvrzuje i ve vnímání cizinců v místě bydliště respondenta. Vnímání občanů jiných národností jako problému souvisí i s otevřeností dotázaného k možnostem dlouhodobého pobytu cizinců. Významněji více (83 %) by těmto cizincům neposkytli vůbec žádnou možnost dlouhodobého pobytu ti, kteří je zároveň vnímají jako problém pro Českou republiku jako celek, oproti těm, kteří je za problém nepovažují (10 %). Stejně tak lidé vnímající cizince jako problém se častěji přiklání k názoru, že cizinci se mají co nejvíce přizpůsobit našim zvyklostem.

Graf 2: Podíly těch, kdo pokládají nově příchozí občany jiných národností za problém – časové srovnání (%)

Pozn.: Změny proti říjnu 2015 jsou způsobeny jak změnou v postojích české veřejnosti, tak i odlišným kontextem, ve kterém byla otázka v dotazníku položena.

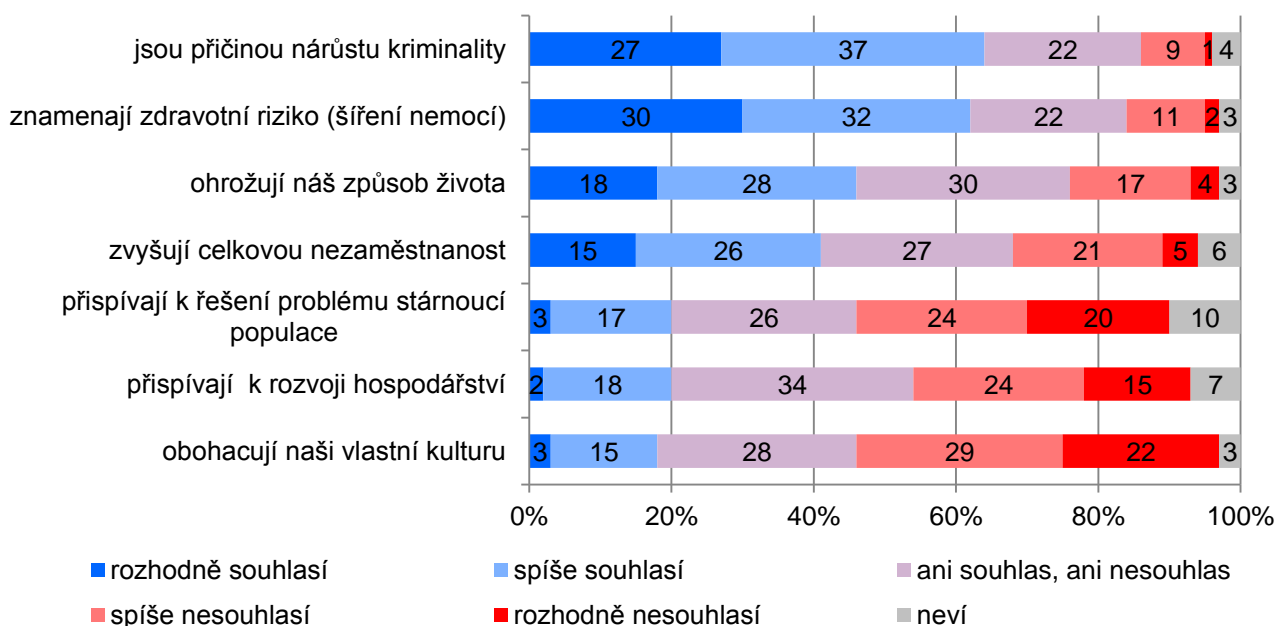
Doplňk do 100 % u každého údaje tvoří odpovědi „ne, nepředstavují“, „neví“ a v případě místa bydliště také „netýká se“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Pokud se na hodnocení podíváme v dlouhodobějším vývoji (viz graf 2), vidíme, že oproti minulému šetření z března 2017 se snížil podíl respondentů, kteří považují nově příchozí cizince za problém v rámci České republiky (pokles o 6 procentních bodů). Naopak v případě vnímání nově příchozích občanů jiné národnosti přímo do místa bydliště respondenta nedochází oproti předchozímu šetření k významnějším změnám.

V následující otázce již respondenti vyjadřovali míru souhlasu či nesouhlasu s výroky o cizincích žijících dlouhodobě v České republice (viz graf 3). Nejvyšší míru souhlasu (64 %) vyjadřují dotázaní s tím, že cizinci dlouhodobě pobývající v ČR jsou příčinou nárůstu kriminality. S tímto výrokem nesouhlasí pouze desetina (10 %) respondentů, o něco více než pětina (22 %) pak zůstává na pomezí souhlasu a nesouhlasu. S významnou převahou pak česká veřejnost zastává názor, že tito cizinci jsou zdravotním rizikem pro ČR (souhlasí 62 %), k nesouhlasu se u tohoto výroku se přiklání přibližně desetina (13 %) dotázaných. Necelá polovina (46 %) dotázaných považuje cizince za ohrožení jejich způsobu života, pro přibližně pětinu (21 %) nesouhlasících naopak toto ohrožení nepředstavují a necelá třetina (30 %) se pak nekloní ani k souhlasu, ani k nesouhlasu. Přibližně dvě pětiny (41 %) respondentů se domnívají, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR jsou příčinou růstu nezaměstnanosti. S pozitivními výroky, které se týkají cizinců dlouhodobě žijících na území ČR, souhlasí pouze malá část respondentů. Shodně pětina (20 %) dotázaných souhlasí s tím, že tito lidé přispívají jak k řešení stárnoucí populace (44 % nesouhlasí), tak k rozvoji hospodářství (nesouhlasí 39 %). Nejméně respondentů (18 %) se pak domnívá, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR jsou obohacením pro naši vlastní kulturu, nadpoloviční většina (51 %) s tím nesouhlasí.

Graf 3: Názory na cizince dlouhodobě žijící v ČR (v %)²

Pozn.: Položky seřazeny sestupně dle souhlasu (součet odpovědí „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost, 3. - 15. 3. 2018, 1061 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Rozdíly v názorech na cizince se z hlediska sociodemografických ukazatelů projevují zejména v souvislosti s životní úrovní a politickou orientací respondenta. Obecně můžeme říci, že souhlas s pozitivními výroky týkajícími se cizinců žijících v ČR a naopak nesouhlas s negativními, se častěji objevil u respondentů s dobrou životní úrovní vlastní

² Znění otázky: „Řekněte, nakolik souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími výroky. Cizinci pobývající dlouhodobě v České republice: a) obohacují naši vlastní kulturu, b) zvyšují celkovou nezaměstnanost, c) jsou příčinou nárůstu kriminality, d) přispívají k řešení problému stárnoucí populace, e) znamenají zdravotní riziko (šíření nemoci), f) přispívají k rozvoji hospodářství, g) ohrožují náš způsob života.“ Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí; spíše souhlasí; ani souhlas, ani nesouhlas; spíše nesouhlasí; rozhodně nesouhlasí.

domácnosti, dotázaných řadících se na škále politické orientace k pravici a lidí s vyšším vzděláním. Naopak souhlas s negativními výroky a nesouhlas s těmi pozitivními častěji vyjadřovali respondenti se špatnou životní úrovní vlastní domácnosti, dotázaní řadící se na škále politické orientace k levici a lidé s nižším vzděláním.

V porovnání s minulým šetřením z března 2017 se snížilo (o 5 procentních bodů) přesvědčení dotázaných, že cizinci zvyšují celkovou nezaměstnanost a paralelně s tím se zvýšil (o 4 procentní body) podíl těch, kteří s tímto výrokiem nesouhlasí. V případě souhlasu s tímto výrokiem se jedná o doposud nejnižší, a v případě nesouhlasu nejvyšší naměřenou hodnotu od počátku sledování v roce 2009. Mírné snížení nesouhlasu (o 4 procentní body) jsme zaznamenali také u výroku, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR přispívají k rozvoji hospodářství. U ostatních výroků se oproti loňskému šetření výsledky významně nezměnily (více viz tabulku 1).

Tabulka 1: Názory na cizince dlouhodobě žijící v ČR – časové srovnání (v %)

	souhlas/ani souhlas, ani nesouhlas/nesouhlas								
	III/09	III/11	III/12	III/13	III/14	II/15	III/16	III/17	III/18
jsou příčinou nárůstu kriminality	74/17/6	70/20/7	62/24/10	67/23/6	65/25/7	66/22/9	66/22/8	67/20/9	64/22/10
znamenají zdravotní riziko (šíření nemocí)	71/16/9	58/22/16	54/24/16	54/28/13	58/26/13	57/24/15	69/17/11	64/20/12	62/22/13
ohrožují náš způsob života	36/30/28	33/32/29	32/29/33	33/35/28	33/37/27	42/30/23	53/25/16	49/27/19	46/30/21
zvyšují celkovou nezaměstnanost	72/17/8	64/22/11	64/21/11	68/19/10	70/20/8	65/18/13	58/23/13	46/25/22	41/27/26
přispívají k řešení problému stárnutí populace	25/23/34	22/29/36	25/25/35	26/30/32	23/29/37	23/25/39	17/30/41	17/26/44	20/26/44
přispívají k rozvoji hospodářství	24/33/33	20/36/36	21/35/34	19/37/36	19/36/37	16/35/42	16/31/44	17/32/43	20/34/39
obohacují naši vlastní kulturu	25/30/41	26/33/37	25/31/39	25/36/36	25/32/40	22/29/46	17/27/52	16/26/54	18/28/51

Pozn.: Uveden podíl součtu odpovědí „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí,“ podíl odpovědí „ani souhlas, ani nesouhlas“ a podíl součtu odpovědí „rozhodně nesouhlasí“ a „spíše nesouhlasí.“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Z dlouhodobého hlediska vidíme (viz tabulku 1), že u většiny výroků dochází v průběhu času k určitým změnám v názorovém rozložení respondentů. Názor dotázaných, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR jsou příčinou nárůstu kriminality, je od roku 2012 poměrně stabilní a souhlas s ním v průměru vyjadřují dvě třetiny dotázaných (v prvních dvou šetřeních z let 2009 a 2011 byl souhlas vyšší). Souhlas respondentů s tím, že tito cizinci znamenají zdravotní riziko, byl nejvyšší v roce 2009 (71 %), v letech 2011 až 2015 se pohyboval stabilně okolo 56 % dotázaných, ale v roce 2016 podíl souhlasících výrazně vzrostl (o 12 procentních bodů) a téměř se vyrovnal šetření z roku 2009, ale do dalšího šetření v roce 2017 podíl opět poklesl a klesající trend souhlasu potvrdilo i aktuální šetření. V případě vnímání cizinců dlouhodobě žijících v ČR jako ohrožení našeho způsobu života se souhlas dotázaných v letech 2009 až 2014 průměrně pohyboval okolo jedné třetiny, ale v dalších dvou šetřeních (2015 a 2016) došlo k výraznému nárůstu souhlasu (celkem o 20 procentních bodů), kdy v roce 2016 podíl souhlasících přesáhl jednu polovinu dotázaných, ale ve výzkumu z roku 2017 a následně i v aktuálním šetření dochází k mírnému poklesu souhlasících. Souhlas s názorem, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR zvyšují celkovou nezaměstnanost, obecně od roku 2009 do 2018 poklesl z nejvyšší hodnoty (72 %) na nejnižší (41 %), celkem tedy o 31 procentních bodů, nicméně v průběhu času docházelo k mírným výkyvům (pokles v roce 2011, od roku 2012 do 2014 mírný nárůst a od dalšího šetření

dochází k trvalému poklesu). Podíl dotázaných, kteří souhlasí s výrokem, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR přispívají k rozvoji hospodářství, zůstává po celou dobu relativně stabilní (okolo 20 %), pouze v letech 2015 až 2017 došlo k mírnému poklesu, ale v aktuálním výzkumu se hodnoty vrátily na předchozí úroveň. U výroků, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR přispívají k řešení problému stárnutí populace a že obohacují naši vlastní kulturu, evidujeme podobný vývoj, kdy podíl souhlasících byl v letech 2009 až 2015 stabilní (okolo čtvrtiny souhlasících), ale v roce 2016 došlo k významnému snížení na 17 % souhlasících, a tento podíl se v dalších dvou výzkumech ustálil. Pouze v případě názoru, že cizinci dlouhodobě žijící v ČR obohacují naši kulturu, evidujeme v posledních třech letech (2016 až 2018) nadpoloviční podíl nesouhlasících.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-03</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. - 15. 3. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1061</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>230</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem- kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV.45, OV.184</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>OV180418</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>18. dubna 2018</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Radka Hanzlová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu "Globální konflikty a lokální souvislosti: kulturní a společenské výzvy".